

RODIČE ZAJIŠŤUJÍ SOUKROMÉ DOUČOVÁNÍ PRO SVÉ DĚTI: KOMPARACE ČESKÉHO A HONGKONGSKÉHO KONTEXTU

PARENTS BUY PRIVATE TUTORING FOR THEIR CHILDREN: COMPARISON OF THE CZECH AND HONG KONG CONTEXT

Vít Šťastný¹, Magda Nutsa Kobakhidze², Barbora Nekardová³

¹ Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

² Faculty of Education, University of Hong Kong

³ Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

Abstrakt

Cílem příspěvku je popsat, jak čeští a hongkongští rodiče hledají soukromé doučování pro jejich děti a podle jakých kritérií se rozhodují o jeho podobě. Hlavním zdrojem dat jsou polostrukturované rozhovory s rodiči, které byly realizovány v době, kdy soukromé doučování u dětí již začalo anebo rodiče jeho zajištění vážně zvažovali. Výsledky ukazují značné podobnosti v uvažování rodičů v obou zemích. Všichni rodiče v našem vzorku vnímali zajištění vzdělávacích potřeb jejich dětí a soukromého doučování jako součást rodičovské role a dobrého rodičovství. Čeští i hongkongští rodiče se při hledání vhodného doučování snaží respektovat pocity a názory svých dětí a zohledňují je při zajišťování stínového vzdělávání. Primárně spoléhají na vlastní kontakty (sítě).

Klíčová slova: soukromé doučování; stínové vzdělávání; rodiče; Česká republika; Hongkong

Abstract

The aim of the paper is to describe how Czech and Hong Kong parents look for private tutoring for their children and what criteria they use to decide on its form. The main source of data is semi-structured interviews with parents, which were carried out when private tutoring for children had already started or when parents were seriously considering providing it. The results show considerable similarities in parental attitudes. All parents in our sample perceived providing for their children's educational needs and private tutoring as part of the parental role and good parenting. Czech and Hong Kong parents try to respect their

children's feelings and opinions when looking for tutoring and consider them when providing shadow education. They primarily rely on their own networks.

Keywords: private tutoring; shadow education; parents; Czech Republic; Hong Kong

1 ÚVOD

Poskytovatelé stínového vzdělávání (různých druhů soukromého doučování) se v posledních desetiletích stávají stále významnějšími aktéry podílejícími se na vzdělávání žáků (Jansen et al., 2022). Tato studie se zaměřuje na způsoby a procesy rozhodování rodičů poté, co dospějí k rozhodnutí zajistit svému dítěti stínové vzdělávání a uvažují o tom, jaké charakteristiky by tato služba měla mít (Liu & Bray, 2020), a to ve dvou kulturně kontrastních kontextech České republiky a Hongkongu. Srovnání dvou kontrastních kultur přináší porozumění procesu v obou zemích a tím i podněty k dalšímu zkoumání.

2 TEORIE

Dosud pouze Liu a Bray (2020) blíže popsali dynamiku rodičovské poptávky po soukromém doučování a v čínském kontextu zjistili, že je ovlivňována nejen cenou či časovou dostupností, ale také výsledky dítěte, vzdělávacími reformami nebo konkrétním místem průchodu dítěte vzdělávacím systémem. Předkládaná komparativní studie navazuje tím, že přidává kvalitativní poznatky o rozhodovacím procesu v českém a hongkongském kontextu. Konceptuálním rámcem výzkumu jsou teorie rozhodování. Data jsou analyzována optikou teorií racionálního jednání a teorií omezené racionality (bounded rationality) zaměřených na identifikaci heuristických postupů, satisficing (volbu nikoli nejoptimálnějšího, ale dostatečně dobrého rozhodnutí) a rolí intuice v rozhodování (souhrnně např. Jungermann, 2004).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Studie odpovídá na následující výzkumné otázky: 1) Jak rodiče hledají doučování? 2) Jak se rodiče rozhodují o druhu doučování, poskytovateli, intenzitě

nebo rozvrhu? 3) Jaké faktory vstupují do rozhodování 4) Jak se liší rozhodování rodičů v České republice a Hongkongu?

Data byla získána ve dvou výzkumných projektech realizovaných v České republice a Hongkongu. Výsledky vychází z analýzy kvalitativních rozhovorů s rodiči dětí v nižším sekundárním vzdělávání (n = 65 v ČR, n = 80 v HKG). V komparativních analýzách jsou v českém vzorku kvůli lepší srovnatelnosti analyzovány výpovědi rodičů z velkých měst. V hongkongském vzorku jsou zastoupeni rodiče z různých socioekonomických skupin, jejichž děti navštěvují různé druhy škol (mezinárodní, soukromé, veřejné). V kvalitativní tematické analýze se opíráme o otevřené i axiální kódování, kódy byly tvořeny induktivně i deduktivně (Gibbs, 2007).

4 VÝSLEDKY

Čeští i hongkongští rodiče spoléhají při hledání doučování na vlastní kontakty a také internet (sociální sítě). Čeští rodiče, kteří zároveň pracují jako učitelé, se spoléhají na doporučení kolegů – učitelů. V Hongkongu je běžnější využívání zprostředkovatelských firem, které mnoho českých rodičů spíše odmítá z důvodu finanční nevýhodnosti. Při výběru doučujícího pro individuální doučování byla pro rodiče v obou zemích důležitá jeho schopnost navázat kladný vztah s dítětem a vysvětlit mu učivo. V případě skupinových kurzů zajišťovaných agenturami rodiče v České republice nepřikládali osobě doučujícího velkou důležitost a měli tendenci věřit dané firmě. V Hongkongu rodiče ve větší míře před konečným rozhodnutím zjišťovali, kdo má být doučujícím. Cenová omezení zmiňovali v obou kontextech rodiče s nízkými příjmy. Rodiče v obou zemích považovali vzdělání za investici a deklarovali např. připravenost snížit útraty za jiné položky rodinného rozpočtu, než aby za stínové vzdělávání neplatili.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Poměrně překvapivým zjištěním byly relativně značné podobnosti v uvažování rodičů v obou zemích. Zatímco předchozí literatura v Hongkongu zdůrazňovala roli reklamy a tzv. hvězdných doučujících (star tutors, např. Eng, 2019, Lai et al., 2020), zjištění z naší studie spíše ukazují na přeceňování role reklamy v rozhodování rodičů. Naopak navzdory jiným kulturním odlišnostem se zdá, že se čeští

i hongkongští rodiče při hledání vhodného doučování snaží respektovat pocity a názory svých dětí a zohledňují jejich názor při zajišťování stínového vzdělávání, což odpovídá obecnějším zjištěním z komparativních studií rodičovství (parenting) napříč různými kulturami, která poukazují na všeobecnou tendenci rodičů zajistit dětem „to nejlepší“ prostřednictvím vzdělání (Ule at al. 2015).

PODĚKOVÁNÍ

Za finanční podporu tohoto výzkumu v rámci projektu 22-01308S Poptávka rodičů po stínovém vzdělávání: kontexty, procesy, determinanty a konsekvence autor děkuje Grantové Agentuře České republiky.

6 LITERATURA

- Eng, R. (2019). The Tutoring Industry in Hong Kong: From the Past Four Decades to the Future. *ECNU Review of Education*, 2(1), 77–86.
<https://doi.org/10.1080/03055698.2018.1555452>
- Gibbs, G. (2007). *Analyzing Qualitative Data*. Sage
- Jansen, D., Elffers, L., & Volman, M. (2022). And then there were three: (re-)distributing educational responsibilities in response to the growing use of shadow education in the Netherlands. *Cambridge Journal of Education*, 52(5), 615–632. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2022.2044760>
- Jungermann, H. (2004). Decision Making. In Charles Spielberger (Ed.), *Encyclopedia of Applied Psychology*, Vol. 1. Elsevier Ltd.
- Lai, C. C. K., Patsiaouras, G., & Brokalaki, Z. (2020). Tutors as Brands: Exploring the Celebrification of the Hong Kong Shadow Education Sector. *Journal of Promotional Communications*, 8(1).
- Liu, J., & Bray, M. (2021) Evolving micro-level processes of demand for private supplementary tutoring: patterns and implications at primary and lower secondary levels in China. *Educational Studies*, 46(2), 170–187.
<https://doi.org/10.1080/03055698.2018.1555452>
- Ule, M., Živoder, A., & du Bois-Reymond, M. (2015) ‘Simply the best for my children’: patterns of parental involvement in education. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 28(3), 329–348.
<https://doi.org/10.1080/09518398.2014.987852>